

Шульгіна К. С.

Національний аерокосмічний університет імені М.Є. Жуковського

«Харківський авіаційний інститут»

Науковий керівник – Білінська Л. П., канд. філол. наук,

асистент кафедри прикладної лінгвістики

СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Фразеологічний фонд мови здавна привертав увагу багатьох мовознавців.

У теорії та практиці перекладу фразеологізми відносять до окремого розділу, оскільки лінгвісти та перекладачі часто зіштовхуються із проблемою пошуку концептуальних та формальних відповідностей однієї мови іншій. Тому перекладачі повинні усвідомлювати основні проблеми фразеологічних

одиниць, їх семантичні та стилістичні особливості. Предметом вивчення фразеології є стійкі сполучення двох і більше слів, що створюють семантичну цілісність і відтворюються у процесі мовлення як готові словесні формули. Фразеологія тісно пов'язана з соціально-економічною, політичною, культурною сферами життя суспільства. Багато фразеологічних одиниць є у творах відомих авторів, хоча шляхи перекладу та особливості фразеологічних одиниць залишаються малодослідженими.

Фразеологічні одиниці англійської мови відрізняються від українських не тільки образністю, а й через особливе національне забарвлення, асоціативні зв'язки, що вкладені у зміст фразеологізму. Лінгвісти мають різні погляди стосовно національно-специфічної лексики, оскільки визначається ступінь впливу національно-культурного компонента на конотивне значення слова, з'ясовується його естетична функція та семантика слова, а також специфіка відзеркалення культурних явищ у мові.

Переважно, для досягнення максимальної адекватності перекладу та збереження стилістичного забарвлення фразеологічних одиниць, останні перекладаються вже існуючими еквівалентами, або за допомогою інших способів, даючи нефразеологічний переклад через відсутність аналогічних еквівалентів у мові перекладу.

Отож виділяють такі основні способи фразеологічного перекладу:

1. Фразеологічний еквівалент. Такі фразеологізми повністю збігаються в обох мовах, мають одне і те ж значення, однакові стилістичні відтінки та внутрішню форму. Часто такі фразеологічні одиниці є інтернаціональними виразами, які походять від спільного джерела – міфів, Біблії тощо. Наприклад:

The apple of discord. – Яблуко розбрату.

The Holy of Holies. – Свята святих.

Blue blood. – Блакитна кров.

Yellow press. – Жовта преса.

2. Фразеологічні аналоги. Такі аналоги мають подібне значення, але відрізняються внутрішнім характером уявної форми. Вони можуть відрізнитися від вихідної фрази деякими компонентами, зазвичай синонімічними, незначними відхиленнями в синтаксичній чи морфологічній структурі, збірністю тощо. Але їх відносність охоплюється контекстом. В англійській та українській мовах кількість фразеологізмів, які подібні за змістом та стилістичним забарвленням, порівняно невелика. Тому при перекладі доводиться підбирати влучний український аналог, який не ідентичний за своїм буквальним значенням, проте аналогічний по змісту. Наприклад:

To vanish into the air. – Провалитися крізь землю.

To kill two birds with one stone. – Вбити двох зайців.

Black sheep. – Біла ворона.

Neither fish nor flesh. – Ні пава ні тава / ні риба ні м'ясо.

To be ready with one's tongue. – За словом до кишені не лізти.

Фразеологічні одиниці, які не мають еквівалентів у мові перекладу, належать до численнішої групи, і щоб перенести їх значення на будь-яку іншу мову, слід використовувати нефразеологічні способи перекладу.

3. Нефразеологічний переклад передає значення ідіоми лексичним, а не фразеологічним способом. Такий переклад не можна вважати повноцінним. Часто бувають певні втрати у перекладі: образність, експресивність, підтекст, відтінки значень тощо. Ось чому перекладач дуже рідко застосовує цей метод перекладу. Коли неможливо передати семантико-стилістичне та експресивно-емоційне забарвлення фразеологічної одиниці, використовується інший метод, який пов'язаний із використанням дослівної передачі образу, якщо це можливо.

Цей спосіб називається дослівним перекладом (калькуванням) та є найкращим для застосування у тому випадку, коли можливо передати значення вихідної фрази шляхом її перекладу від слова до слова, щоб читач зрозумів фразеологічне значення цілого виразу, а не лише його складових частин, до того ж, якщо в результаті ми отримаємо вираз, який відповідає лексичним нормам української мови та легко сприймається читачем. Іноді при калькуванні англійської фразеологічної одиниці використовується вставні слова, такі як: як кажуть; як говориться.

To put the cart before the horse. – Ставити воза попереду коня.

One swallow does not make a summer – Одна ластівка не робить літа.

Do the business – Робити діло.

Якщо в українській мові відсутній еквівалент чи аналог англійського фразеологізму, а спосіб калькування спричинює малозрозумілий буквализм, перекладачеві доводиться застосовувати описовий переклад. Такий спосіб перекладу передає значення фразеологічної одиниці мови оригіналу за допомогою вільного сполучення слів мови перекладу. Наприклад:

To cross the floor of the House. – Перейти з однієї політичної партії до іншої.

White elephants. – Тягар (марна власність, яку обтяжливо утримувати і від якої важко позбутися).

One man's meat is another man's poison. – Про смаки не сперечаються.

Переклад за допомогою перефразування чи контекстуальної заміни вважають більш адекватним способом, ніж дослівний переклад. Цей спосіб відповідає тому, що французькі вчені, які досліджували лінгвістичні аспекти перекладу, Жан-Поль Віне та Жан Дарбельне називають «транспозицією»,

тобто «процесом заміни одного класу слів іншими без зміни значення повідомлення». У випадку фразеологічної одиниці вона замінюється рядком слів, що не мають ідіоматичного характеру, проте виражають загальне значення, передане вихідною одиницею; або фразеологічна одиниця мови оригіналу замінюється іншою фразеологічною одиницею мови перекладу, яка не відповідає значенню англійському еквіваленту, але найточніше передає його зміст у конкретному контексті. Наприклад:

You can take a horse to the water, but you cannot make him drink. – *Силою не будеш милою.* // *Силою колодязь копати – води не пити.*

Ask no questions and you will be told no lies. – *Багато знати будеш, швидко постарієш.*

Let well alone. – *Не буди лихо, поки воно спить.*

You never know what you can do till you try – *очі бояться, а руки роблять.*

Таким чином, вибір того чи іншого перекладу залежить від особливостей фразеологічних одиниць, які перекладач має розпізнати, зрозуміти та передати їх настрій, яскравість та значення.

Перспективою досліджень можуть бути подальші дослідження цієї тематики та глибше вивчення фразеологізмів. Також можна створювати й інші переклади на вже існуючі фразеологізми і тим самим поширювати варіанти правильної передачі висловлювань.